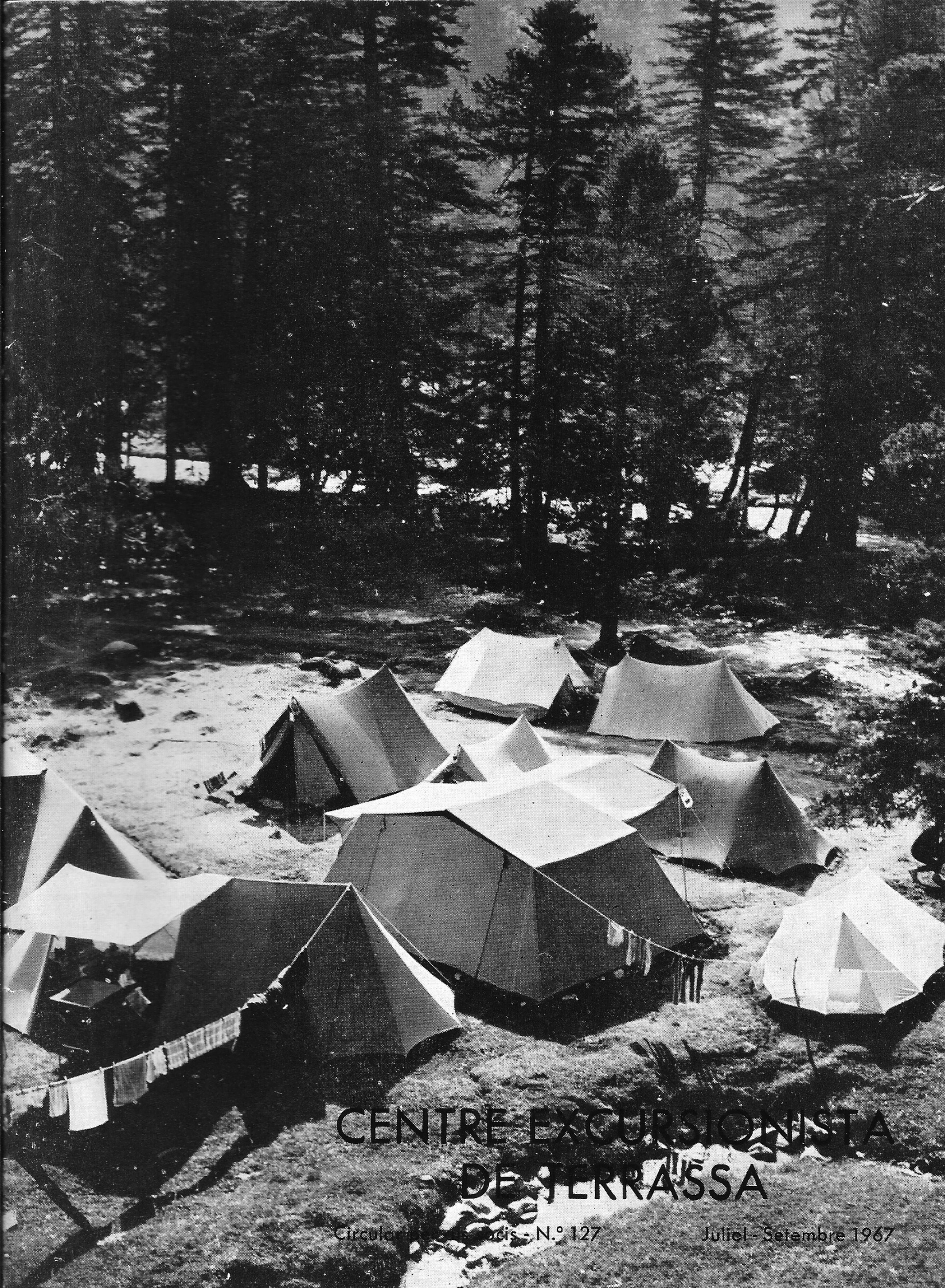




CENTRE EXCURSIONISTA DE TERRASSA

Circular de Excursions - N.º 127

Juliol - Setembre 1967

Sumari:

EXCURSIONISTES?

CLIXÉ A HORA FOSCANT, per Francesc Palet i Setó.

DEL NOSTRE FOLKLORE. L'APLEC DELS PASTORS A NÚRIA, per Ag. Fabra i Boñil.

XIX CAMPAMENT D'ALTA MUNTANYA A LA VALL DE MARCADAU.

ELS DOS PICS D'ARATILLE, per M. Planchat.

EL MEU PRIMER 3.000, per Núria Planchat.

EL QUE ENS EXPLIQUEN ELS VEGETALS FÒSSILS, per Ramon Cabeza i Sabater.

ESCALADES EN EL PEDRAFORCA. Fitxa tècnica de la via "Cerdà-Prokosqui" al Calderer, per Angel Casanovas.

TRIOMF DEL CENTRE EN LA XXXI MARXA EXCURSIONISTA DE REGULARITAT DE CATALUNYA.

SECCIÓ D'ESQUÍ: "Esquí d'estiu", per Jaume Roura. - Temporada 1967-68.

SECCIÓ DE FOTOGRAFIA: "Les meravelles del color" (I), per Virgili Vera. - XXXII Saló de Fotografia.

EXCURSIONS REALITZADES.

GRAVATS (interior): "Del nostre folklore: L'aplec dels pastors a Núria. La processó" i "Detall de la processó". Clixés Josep Noguera, 1934. - "Pas del Théodule". Premi Especial de Muntanya (XXXII Saló de Fotografia).

PORTADA:

VISTA PARCIAL DEL XIX CAMPAMENT
D'ALTA MUNTANYA

FOTO: MANUEL PLANCHAT

Adherit a la
F. C. M.
i
F. C. E.

Circular per als socis n.º 127

JULIOL-SETEMBRE 1967

CENTRE EXCURSIONISTA DE TERRASSA



EXCURSIONISTES?

Totes les persones que van al camp, ja sia a la muntanya o a la platja, són excursionistes o es poden considerar excursionistes?

Generalment, així són considerats tots els qui van al camp, sense discriminació, o sia que el sol fet de fer vida en contacte amb la natura i no ésser aquesta la normal de cadascú, un ja és excursionista.

Podem considerar en teoria, que així és, però en la realitat són molt poques avui dia, les persones que van d'excursió i són excursionistes en l'esperit. Es excursionista el qui sent l'amor per les coses de la natura, que li ha vingut a través d'una maduresa i sensibilitat. I constatem que aquest amor falta en nombroses persones que van d'excursió i que són responsables de l'embrutament i de la destrucció del camp.

Són persones que segueixen la moda, i l'anar d'excursió moltes vegades, és perquè tenen un cotxe a la porta de casa seva que els provoca a utilitzar-lo.

Res tenim contra ells, però sentim que la seva falta de civilitat ens afecta, per les circumstàncies apuntades anteriorment, als que ens considerem excursionistes.

El benestar material si no va acompanyat d'un millorament intel·lectual, falla, i un es comporta una mica a allò animal.

Prou hi han "slogans" en TV i cartells de propaganda, però no n'hi ha prou. Faltaran vigilants, prohibicions, multes? Creiem que és en la llar, en l'escola, on s'ha d'aconseguir inculcar a les noves generacions la civilitat que falta a molts de la nostra.

Això escrit són divagacions davant de coses viscudes durant aquest istiu. Hem vist molta gent, junt amb nosaltres, per tots els camins de la nostra geografia. Excursionistes del país i estrangers, però cada any més... més.

Clixé a hora foscant

Les Fonts de Terrassa, Juliol del 1966.

*Rondo pel bosc, al caient de la tarda.
Per un ample camí molt fressat.*

L'ocell de foc s'acotxa entre el boiram flonjós al darrera de la Muntanya Nostra, enmig d'una embriaguesa de color, que resplandeix per tot el cel, tenyint-lo de porpra. Se'n va a dormir, que és ja morir una mica.

Les remors es fan més entenedores: els crits d'un ocell desconegut i els d'uns infants que malden per recuperar l'estel, que els arriba a les mans, encara tot xop de claror. Els insectes zumzegen insistents i rondinaires.

Vaig seguint els canvis de l'escenografia. Els tons minven pausadament. La mutació es produeix amb molta lentitud. La lluminotècnia de l'immens espectacle, funciona magistralment. Sols l'interiomp una rata-pinyada que zigzagueja en la penombra.

L'incendi d'or de fa uns moments, s'ha tornat moradenc i finalment enfosquit-se més i més, gris i negrós...

La lluna riu ara. Ella governarà el silenci. Serà el mirall que ens recordarà la llum enmig de la tenebra. I mentre restarem venguts, l'esperança.

Si la marxa del dia, és ja tan bella, esperem-ne confiats el retorn, que ens prometem incomparable per l'esclat del renovament i la represa de vida del nou jorn.

Llàstima que entremig del cant del grill que acodorm el capvespre, s'ou encara, malaurats de nosaltres, l'espetic estrident del motor d'explosió i la rogallosa botzina del vehicle que, marxa amb molta pressa, per la llunyana carretera.

Mentre la fosca definitivament ho ampara tot, el vent s'ha aixecat d'entre els arbres i em sembla sentir un trepig de passos al meu darrera.

La música de flauta del gripau m'acompanya i les estrelles, suspeses tan enlaire i que saben no puc compartir els seus misteris, em fan l'ullet totes facecioses.

Francesc PALET I SETO

DEL NOSTRE FOLKLORE*L'aplec dels pastors a Núria*

Després de tres dies de trespasar pels cims i les collades que envolten la regió d'Ull de Ter, un dels darrers dies del mes d'agost feiem cap a la Jassa de Carença, procedents del vessant francès de la Portella de Mantet, el Pic de la Dona i la Serra Gallinera. La jornada havia estat un xic llarga i, per culpa d'això, era ja ben entrada la tarda quan arribàrem a les cabanes de la pleta. La nostra excursió havia estat combinada de manera que, pernoctant a Carença, a l'endemà faríem cap a Núria, després de pujar per la vall dels estanys i guanyar el coll de Nou-Creus. Així s'escauria la nostra arribada al santuari a la mateixa vigília de Sant Gil, festa dels pastors, els actes de la qual ens interessava filmar per a la nostra pel·lícula "Folklore".

A la Jassa de Carença, on els caps de bestiar hi són a centenars, trobàrem dos pastors que, com és habitual en ells, ens reberen afectuosament i ens oferiren totes aquelles coses que estaven al seu abast: la més "confortable" de les tres cabanes que tenien, llet i formatge. Eren de mitja edat, força simpàtics i parlaven el català del Conflent i del Vallespir. Tot just acabàvem de desempallegar-nos de les motxilles, que el més petit i rabassut dels dos ja va dir-nos en to interrogatiu.

—Los mussurts vénen de Nuri, belleu?

En aclarir nosaltres que precisament pensàvem anar-hi l'endemà, l'altre pastor, el més alt i fresc de cara, va dir-nos.

—Donques tabé pensi anar-hi jo demà a Nuri. Si los mussurts volen, porem anar-hi ensemble. Lo vailet tabé vinrà; menarà lo xai d'ofrena.

Es veu que aquell bon home ja ens suposava assabentats de la festa de l'endemà-passat al santuari nurienc, tota vegada que ens parlava tan lacònicament de les ofrenes a Sant Gil. Un de nosaltres, doncs, preguntà.

—Així aneu a la festa de Sant Gil?

—O, i donques? Hi manqui pas mai. Lo meu pare, que tabé era pastor del cabal de Font-Pedrosa, ja va acostumar-m'hi. Pensi que ja havia acomplit els quatre-vint anys que encara hi anàvem ensemble. Volia pas mancar-hi mai. Llevat dels anys de la guerra...

Davant la cabana més pròxima a la ribera vàrem sopar; durant aquest, convinguérem amb el pastor que a l'endemà aniríem junts a Núria. Solament ens deixariem a l'arribar a l'estany gran, per retrobar-nos més tard dalt a Nou-Creus. Ell volia aprofitar el camí per recórrer el vessant de Coll Bernat i de Nou-Fonts, per si hi tenia algun cap de bestiar esgarriat. A nosaltres ens interessava ascendir pel vessant de l'altre costat, per tal de visitar els estanys superiors de Carençà.

Anava fent-se fosc i el belar de les ovelles s'apaivagava poc a poc, mentre que, en canvi, en la quietud d'aquella hora foscant, s'apercebiem els lladrucs del gos d'atura i les esquelles d'unes vaques que el vailet feia baixar d'unes comes de més amunt.

—Ta esquirola! ja baixaràs ja, llamp te mati! —i etzibava un roc a una vaca que davallava a empentes, seguida de llur vedellet.

En arribar el rabadà a la pleta, soparen els pastors. Un tupí de sopes de llet i seba amb trumfes bullides, acompanyades d'un tall de bull —embotit pirenenc molt bast—; després, formatge de llet d'ovella i santa nit i a jeure.

A l'endemà, amb les primeres clarors del dia, ja enfilàvem la vall de Carençà, acompanyats d'en Janet i d'en Galdric, el pastor i el rabadà respectivament, els quals portaven la típica samarra, un sarró també de pell d'ovella, un barretinot al cap i un llarg bastó a la mà; el vailet emmenava un mansoi xai. Fins al seu retorn, tot el cabal quedava sota la vigilància d'en Roc, l'altre pastor.

Ben aviat, en esdevenir més ferma la pujada, el xai no va poder seguir la nostra marxa i calgué que el vailet se'l carregués darrera el coll, sostenint-lo per les potes que penjaven pel davant el pit del rabadà, el qual, de tant en tant, monologava així.

—Petit, petit, quina xanxa eh! manyac de podere anar a coll. Pensis pas anar tot lo camí damunt meu, per xò. Espia, espia la collada!

Amb cosa d'unes dues hores i mitja ens presentàrem a l'estany

gran de Carença, on vàrem esmorzar, al peu de l'aigua, damunt un clap d'herba gemada. Després de molt pregar-los, pastor i rabadà menjaren de les nostres provisions, la qual cosa motivà que en Janet, per tal de correspondre al nostre convit, tragués del fons del seu sarró un gros tall de formatge i ens digués.

—Teniu, es bû; de confiança. Poreu compartir-vos-el.

Després ens posàrem d'acord per tal de retrobar-nos dalt la collada de Nou-Creus i poder així baixar junts a Núria, tota vegada que, aleshores, tal com ja convinguérem ahir vespre, en Janet i en Galdric pujarien pel vessant de la dreta i nosaltres pel de l'esquerre.

—D'ací a dalt, al pas que aneu, soliment hi posareu tres hores. Espieu sempre la ruta de la ribera i no vos poreu pas trompar. Aprés lo darrer estany, tot puiant pel clapissar, tombeu cap a l'esquerre fins dalt aquei coll —i amb el llarg bastó senyalava el coll de Carença—. Aprés seguiu la carena fins l'altra collada de les creus, on ens tornarem a trapar. I bé vatja, bon camí i adeu-siau!

Després de veure marxar aquells dos homes d'una bonesa i d'una cordialitat d'infant, malgrat sembli que la vida muntanyenca els hagi de fer tornar rústics i eixuts de cor, partírem nosaltres vers l'estany negre i l'estany blau de Carença. Tot ascendint pels enormes tarterars del vessant lacustre, encara veiérem, en els aglevats mig emboscats del nostre enfront, com pastor i rabadà es deixaven, per tal de resseguir el terreny per diferent indret.

El sol ja era al seu punt més alt quan assolírem el coll de Nou-Creus. Com que no hi trobàrem ningú ens disposàrem a esperar l'arribada d'en Janet i d'en Galdric tot assentant-nos un xic ensota la collada, per tal d'estar a recer del vent.

A la poca estona, un de nosaltres advertí que algú cridava. Després de molt mirar inutilment vers Nou-Fonts, que és per on havien d'arribar el pastor i el rabadà, ens adonàrem que els crits venien del costat de Carença. Era un home sol que, carenejant, venia vers Nou-Creus i que a l'adonar-se de nosaltres volgué fer-nos-ho conèixer. A l'arribar, va dir-nos que des del Tirapits ja havia observat la nostra pujada al coll de Carença. Resultà ésser el pastor de la Jassa llarga de Mantet, que també anava a Núria amb motiu de la festa de Sant Gil. Els seus ulls i les seves paraules descobrien, també, un caràcter franc i bonatxó, com el de gairebé tots els pastors pirenenes. Quan li diguérem el motiu de la nostra espera, va estar molt content que

pogués trobar-se a la festa amb en Janet de Carença, amb el qual ja es coneixien. Aquest i el vailet, que no tardaren en fer cap, també s'alegraren força de la nova companyia.

—S'espereu d'estona, belleu? Maleïda brava lo que ens ha fet córrer! —digué en Janet tot arribant; i adreçant-se a l'altre pastor, després de saludar-lo, va dir. —Soms trobat la brava i son vedell de l'Escloper d'Oleta esgarriada per aquestes comes i sap pas Déu la feina d'encarrilar-la avall sense lo cà. — I mirant-nos a nosaltres digué —I bé: és més d'una hora. Bé calrà fer vinyeta — i començà a remenar llur sarró.

Ens havent dinat, tots sis emprenguérem la davallada vers la vall de Núria, a la que arribàrem a mitja tarda.

Al santuari de la calma i de la quietud hi havia un moviment inacostumat. Tothom caminava adalerat d'ací d'allà i per tots els pendissos arribava gent i pastors. Els clergues i els nois de l'escolania, vinguts de la Seu per tal de fer més esplèndids els actes de l'aplec, també anaven i venien preparant les coses del temple de la Verge i les de la capella de Sant Gil. A les casetes dels pastors, situades junt a la porta del santuari, també tot eren entrades i sortides i preparatius, mentre els rabadans tenien cura del bestiar que pasturava per la vall. Tot feia preveure que la festa de l'endemà seria brillantíssima, dintre l'austeritat d'aquelles muntanyes.

Mentre el sol anava a la posta i les primeres ombres començaven a estendre's per la vall, una campana cridà tothom a la funció religiosa del vespre. Hom resà el rosari i després es cantaren solemnes vespres i completes i els goigs. Hi havia gent dels indrets més diversos: de la Cerdanya, del Ripollès, de la vall de Ribes, del Conflent, del Vallespir, de la Garrotxa, etc. etc. i tothom es sentia agermanat per la fe.

A l'endemà, des de primeres hores del matí, la gent anava a corrua feta cap a la petita capella de Sant Gil, on els pastors hi combregaven.

Al temple de la Verge també hi havia molt moviment, el qual anà en augment a mesura que avançava el matí. La gent també combregava, o be ja oia missa i la majoria anava encenent ciris i més ciris que ofrenaven a la Verge pirenenca; després, devotament, bo i agenollats, ficaven el cap a l'olla miraculosa mentre d'altres feien sonar la campana de Sant Gil.



A les deu es celebrà la missa solemne de la diada. L'església era plena de gom a gom. Els pastors, en nombre crescutíssim, habillats amb blanques samarres o bé amb geos d'un vellut força gruixut, seien als bancs davanterers col·locats de manera preferent. Al presbiteri hi havien els penons i les banderes a punt per a la processó de les ofrenes.

Acabat l'ofici hi hagué un compàs d'espera per tal d'organitzar la comitiva. Al defora tothom ja es preparava: les noies amb els penons i el homes amb les banderes i els ciris. Els pastors tornaven de llurs casetes proveïts de les respectives ofrenes.

En reprendre's el repic de campanes, la processó es posà en marxa vers la capella de Sant Gil, la campana de la qual també giravoltava incessantment, com si cridés al redós de la santa cova a la devota comitiva. Darrera els gamfarons i la creu alçada, seguia l'escolania, les noies i les dones amb els penons i després els homes amb les banderes; darrera d'aquests venien dues fileres de pastors, cadascun dels quals portava una ofrena o altra; la processó era clo-sa pels clergues, que entonaven cants litúrgics i pel regent del santuari que, assistit per dos sacerdots, portava la creu de Sant Gil.

Ja fora el clos del santuari, amb el vent que davallava del coll de Finestrelles, les banderes es desplegaren alegres i joioses, espetegant enardides, dessota d'un cel intensament blau; vers aquest, s'elevava majestuós, com una fumerola d'encens, el cant gregorià, que en aquelles muntanyes tenia tot l'encís de les coses santes.

Arribats a Sant Gil tingué lloc l'acte de les ofrenes. Al portal de la capella va asseure's el regent del santuari que continuava ostentant la creu. Al seu entorn s'hi col·locaren els demés clergues, les banderes i l'altra gent.

S'agenollà el primer pastor, besà la creu i ofrenà un pa de mantega; darrera d'ell, un altre, que lluïa una grossa capa amb caputxa de pell d'isard, lliurà un cabridet; en Janet, el pastor de Carençà, després de besar la creu tot emocionat, va fer ofrena del xai que amb el rabadà portaren de la pleta; el pastor de la Jassa llarga de Mantet, que baixà amb nosaltres des de Nou-Creus, lliurà un gros formatge; d'altres ofrenaren llet, mel, etc. L'acte era del tot emo-

cionant perquè semblava voler reproduir el pessebre nadalenc i perquè hom es donava compte de la unció amb què es comportaven aquells vells pastors de cara colrada i de cap blanc o bé ja calb.

Acabat l'acte de les ofrenes la processó retornà, amb el mateix ordre, al temple de la Verge, per tal de portar-hi altre cop la creu de Sant Gil. Les campanes tornaren a voleiar alegrement, pregonant als quatre vents aquella manifestació de la fe autèntica d'uns humils muntanyencs, que, precisament per això, esdevenia més sublim i corprenedora.

Abans de donar per acabats tots aquests actes, a dintre les voltes del temple ressonaren de nou, amb més puixança que mai, els goigs de Sant Gil i els de la Verge, cantats per una gernació que, a corrua feta, pujava al cambrí a besar la miraculosa imatge. Tot cantant l'estrofa, *La Mare de Déu de Núria - Anem-la tots a visitar*, més d'un pastor baixava del cambrí amb els ulls humitejats per l'emoció...

A la tarda hom enlairà uns quants globus que la gent veia desaparèixer darrera les collades que circumden la vall; després, una colla executà un enfilall de sardanes fins que, en ésser fosc, s'encengueren focs artificials amb els quals es posava fi a aquella bella diada.

A l'endemà, en marxar nosaltres cap a Ribes, en Janet i llur vailet emprenien també la pujada a Nou-Creus, camí de llur pleta. En acomiadar-nos, en Janet encara va dir-nos, tot estrenyent-nos la mà.

—Ja vos ho vaig dire: a les cabanes de Carençà és a cà vostra. — I tot rient afegí. —A l'istiu per xò. I si l'any vinent los musurts tornen a puiar a Nuri, bé ens traparem, belleu! Hi manqui pas mai per Sant Gil!

Ag. FABRA I BOFILL

Octubre, 1934.

XIX Campament d'Alta Muntanya a la Vall de Marcadau

Cada any el bon acolliment que hom dispensa al Campament es repeteix. Sens dubte, els alicients i les possibilitats que presenta als excursionistes per a passar els dies de vacances a muntanya fan que ja el considerem indispensable.

Enguany, el fet d'instal·lar-lo a l'altre vessant del Pirineu, ha significat un atractiu més i bona experiència cara a altres campaments successius de més envergadura que puguem programar. La disminució d'assistència, que pel fet de sortir del país prevèiem, ha estat, en canvi, molt escassa.

El campament va ser instal·lat en un lloc bellíssim, al Pla de Cayan, el qual durant 11 dies fou centre de nombroses excursions (vegeu resum més avall). No va ser possible, per dificultats de transport i habitualment diari, sorgides a última hora, d'instal·lar-lo més amunt tal com estava previst.

Com altres anys, els nostres populars Josep i família van cuidar de l'alimentació dels acampadors de la forma excel·lent que ja ens tenen acostumats.

Com a resum direm que hem passat uns dies d'excursionisme, de pau, de repòs i d'esbarjo a la bonica Vall de Marcadau, que no podrem oblidar.

El Campament en números

Assistència total, 96 (18 infants); Màxima diària, 81.
Tendes instal·lades, 32.

Activitats excursionistes

TRAVERSIES I ASCENSIONS

- Sallent de Gállego, Ref. Piedrafita, Coll de La Fache, Gran Fache (3.006 m.), Ref. Wallon i Campament.
- Pont d'Espagne, Vall de Gaube, Ref. Baysselance, Pique Longue de Vignemale (3.298 m.), Gavarnie, Ref. Serradets, Bretxa Roland, Goritz i Vall d'Ordesa.

Núria Oliver, Pilar Soler, Martí Ros i Sra., Miquel Soler i Manuel Arisó.

ASCENSIONS

Pique Longue de Vignemale (3.298 m.).

— amb pernoctació a la gruta Paradís Russel

Josep M.^a Mas i Sra., Joan Soler i Manuel Planchat.

— Joan Altisen, Francesc Cardellach, Ponç Marquès, Antoni Ventura i Antoni Vicente.

— Josep Boada, Juli Puigantell i Joan Tria.

Petit Vignemale (3.032 m.).

— Josep M.^a Soler i Sra. i Núria Ubach.

— Manuel Planchat, Joan Soler, Josep M.^a Mas i Sra.

Pics d'Aratille - Gran (2.902 m.) i Petit (2.808 m.).

— Núria Ubach, Josep M.^a Mas y Manuel Planchat.

Gran Fache (3.006 m.).

— Núria Ubach, Pere Ll. Pujol, Núria Montserrat i Manuel Planchat.

— Josep M.^a Mas i Sra.

Cambalés (2.965 m.).

— Antoni Baró i Josep M.^a Mas.

Bernat Barraou (2.965 m.).

— Manuel Closa i Jaume Altimira.

Solano

— Antoni Baró i Josep M.^a Mas.

EXCURSIONS COLLECTIVES

Coll d'Aratille, Llac de Gaube, Llacs Embarrat, Vall Poney-Trenous i Refugi Les Oulettes

— Isidre Vives i Sra., Martí i Sra., Manuel Closa i Jaume Altimira.

ELS DOS PICS D'ARATILLE

L'excursionista sempre troba pretext per a justificar la repetida estada a regions ja conegudes. La visió des d'un nou angle visual o un canvi de circumstàncies en l'itinerari és ja suficient com per a engrescar-se una i altra vegada en la contemplació d'un mateix troc del nostre sòl.

En els llimdars meridionals de la vall de Marcadau, hi ha uns cims, els Aratilles, als que des de feia temps els tenia passada tarja de visita. La portada de l'anterior butlletí, actuà a manera de vènia que donava pas al desig vehement.

Des del nostre campament d'enguany al "plateau" de Cayan i amb l'amable companyia dels amics Núria Ubach i Josep M. Mas iniciarem la marxa d'aproximació que havia de situar-nos al llac d'Aratille, al mateix peu dels cims esmentats.

El trajecte fins aquí, de variada temàtica, va des de la bellesa ubèrrima de l'indret de Marcadau, a la contemplació de les aigües excessivament transparents del llac. Cap dificultat en l'itinerari, marcat amb petits "cairns"; siscent metres llargs de desnivell amb pendents de regular inclinació.

D'entre les variades rutes d'ascensió escollim l'itinerari que vorejant la riba esquerra orogràfica del llac, s'enfila fins a la sortida d'aigües del de la Badète. Deixem el llac a la nostra dreta contornejant-lo fins al peu d'una tartera d'inclinació respectable. D'ací, serpentejant enmig de rocs i herboses pendents guanyem el coll obert entre els pics de la Badète i Petit Aratille; passem a la vessant espanyola i tot seguit a través d'un curt trajecte de cresta i fàcils canals s'arriba al Petit pic d'Aratille.

Esplèndid mirador vers la regió occidental presidida per la immensa mola del gegant Balaitous; preludi de la sorpresa que ens tenia reservada la poràmica que s'albira des del Gran Pic.

Davant nostre direcció Est, ens esguarda la fina aresta que uneix els dos cims. Crestejant i travessant de flanc el vessant Sud, per terreny pendent, un xic delicat, entre claps d'herba i roca s'arriba a la base del Gran Pic. Cal trobar la xemeneia que a excepció d'un sol pas, pot superar-se fàcilment deixant-nos quasi al punt culminant dels 2.902 metres.

Sorprenent la perspectiva del Gran Vignemale; superb ens mostra tota la majestat de les seves parets occidentals que encim-

bellades per la Pique Longue, Clot de la Hount i Cerbillona, es perden en la solitud de la vall de l'Ara.

Sota nostre vers migjorn, els llacs superiors de Bramatuero encara coberts pel gel, deixen entreveure dominants tonalitats blau turquesa que donen color a un racó tan àrid i poc joliu.

Vers ponent els coneguts cims de l'Algas, Argualas i l'Infern sobresurten d'entre un cúmul de pics més modestos. Reconeixem els de Piedrafita, Gaurier, Punta del Zarre, etc., etc.

Havíem considerat la possibilitat de fer el descens directe des de la bretxa situada a l'Oest del Gran Pic d'Aratille conforme senyala l'itinerari 98 de la Guia Ollivier. Traçat aperentment fàcil, però molt dret i amb neu abundant; la manca de la corda per assegurament, ens féu desistir d'aital projecte.

A través del mateix camí de pujada ens reintegrem al nostre campament, allà al fons de la vall. La família i els amics ens esperen. L'excursió s'ha acabat; bé podem dir que el cansament és preu ínfim en comparació als moments d'esplai espiritual que havem fruit.

M. PLANCHAT

EL MEU PRIMER 3.000

Són les cinc del matí quan el pare em desperta; un despertar amb una idea fixa a la ment, avui faré el primer 3.000. Una joia omple el cor, una il·lusió acariciada des de fa molt temps, serà portada a terme amb l'ajut de Déu.

A dos quarts de sis, fora ja de les tendes i després d'un curt desjejuni, agafem la drecera que ens menarà al refugi Wallon. Unes ràfegues de vent calent, fan que el començament sigui feixuc.

Poc a poc el campament queda enrera i el cim més aprop. Després d'una lleugera parada al refugi, altra volta amunt i sempre amunt; el camí va serpentejant, gran varietat de flora en les seves voreres, veritables maravelles de la natura.

L'exercici obre la gana i a quarts de deu, sota una llenca de neu, refem energies, car els estòmacs ho reclamen.

Poca estona després comença la neu, el caminar es fa més lleuger, un collet darrera l'altre, finalment el coll de la Fache. Un corriol molt fressat a trossos, serà la guia per arribar entre crestes al cim.

Cada vegada el camp visual és més extens, quin panorama!, cims i llacs a l'entorn. Progressivament la punta s'aixafa, una empenta més i... el cim als 3.006 metres, la Gran Fache.

El cor s'omplena d'alegria, quina satisfacció, la magnanimitat de Déu s'obre davant els ulls, t'extasies mirant l'infinit. Les cares transparenten el que hi ha dins els cors; tot són rialles i abraçades, l'anhel s'ha realitzat.

Núria PLANCHAT

Campament de Cayan — Juliol del 1967

El que ens expliquen els vegetals fòssils

D'ençà que pels voltants de Can Candi (Matadepera) vaig trobar temps ha, vegetals fòssils, sempre més m'han interessat per les informacions que poden donar-nos sobre les variacions climatològiques de la Terra.

Con sigui que les variacions de la flora són el resultat de dos factors: les tendències internes del vegetal i les influències climàtiques, tot vegetal representa, pot dir-se, un excel·lent aparell registrador dels climes sota els quals viu o ha viscut.

Les plantes fòssils ens informen amb bastanta exactitud sobre les variacions climatològiques que el globus terrestre ha sofert. Ens diuen, per exemple, que les restes fòssils de les palmeres i dels llo-rers són suficients per a evocar el regne esclatant d'una naturalesa sota un cel blau quasi permanent.

Al Sahara, la flora fòssil revela igualment canvis climàtics considerables. Ja a darrers del segle passat, tot estudiant-se la flora faraònica a través de les inscripcions hieràtiques egípcies, s'hi havia reconegut el tiler, avui dia desaparegut totalment de l'Àfrica.

Si tot estudiant amb els llibres hom remunta el terciari, es veuen sorgir en el Sahara grans lleguminoses i arbres de fusta compacta, com el banús, que ens indiquen l'exuberant vegetació inter-tropical que cobria les regions esdevingudes desèrtiques més tard.

Si ens endinsem pel cretaci notarem tot seguit que fou l'època de la gran expansió de les plantes amb flors de tipus austral, actualment desconegudes a l'Àfrica, on també mostres de vegetació fòssil ens senyalen haver-hi hagut intensa vida vegetal aquàtica.

La nostra flora actual no ve a ésser res més que un cas particular en la prolongadíssima història de les flors.

Ramon CABEZA I SABATER

Escalades en el Pedraforca

Fitxa tècnica de la via "Cerdà-Prokosqui" al Calderer

Situada en la paret nord discorre paral·lelament entre el Gran Diedre pel seu costat esquerre i l'Anglada-Robbins per la banda dreta. Apart de la seva dificultat (M.D. i E.D.) és realment atraient degut al seu traçat per aquesta cara nord. A partir ja del primer llarg de corda ens situa per una sèrie d'arestes i perfils que en fan d'aquesta via una de les més àeries de tota la vessant nord.

El passat mes d'agost, junt amb el meu company de corda Genís, realitzàrem la sisena ascensió absoluta i la primera local nostra. Sortírem del refugi Estasen a les sis del matí, remuntàrem tota la tartera fins al peu de la gran muralla calcàrea, i després començàrem a guanyar alçada, realitzant dos llargs de corda per la via "Pany", desplaçant-nos tot seguit per terreny fàcil i tot obliquant a la dreta, fins arribar a la cornisa herbosa des d'on comencen el "Gran Diedre" i l'"Anglada-Robbins". En aquest lloc i a escassos metres del "Gran Diedre" es troben uns abets morts; és el lloc on comença la via. Parem una estona i fem unes mossegades a les nostres provisions

i poc després tots guarnits amb els estris d'escalada iniciem l'ascensió. Plegats amb nosaltres vénen també dos amics de Barcelona. Tot fent broma i comentaris passem dificultats i de mica en mica ens anem enlairant cada volta més. Sortosament el dia discorre immillorablement i per fi sobre les tres de la tarda arribem dalt del cim del Calderer. Seguidament iniciem la davallada i un parell d'hores més tard ens trobem tots quatre a Saldes donant bon compte d'un apetitós dinar.

FITXA TECNICA

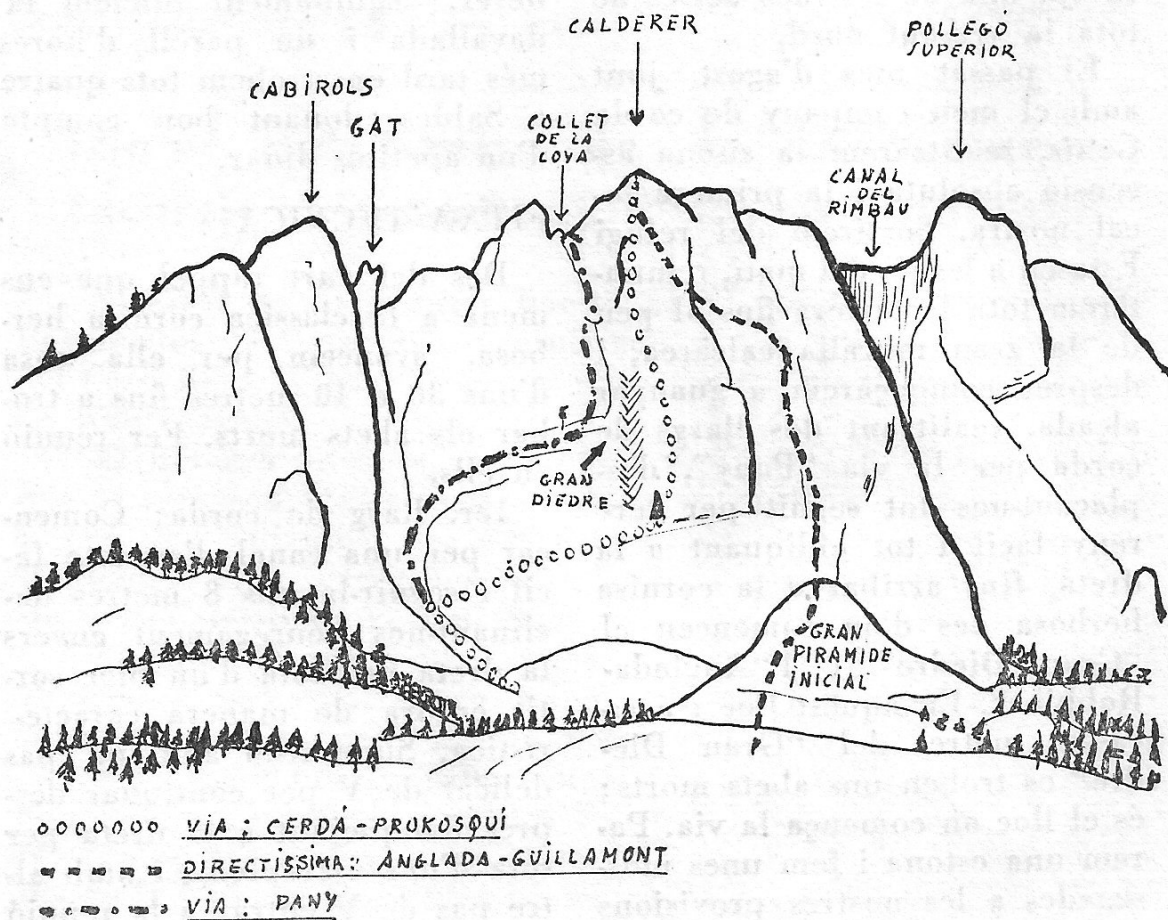
Des del curt rappel que ens mena a la clàssica cornisa herbosa, avancem per ella cosa d'uns 30 ó 40 metres fins a trobar els abets morts. Fer reunió en ells.

1er. llarg de corda: Començar per una canal d'aspecte fàcil i seguir-la uns 8 metres declinant-nos lleuregament envers la dreta fins sota d'un bloc sortit enfora de manera característica. Superar-lo amb un pas delicat de V per continuar després flanquejant a la dreta per sota d'uns extraploms i amb altre pas de V entrar a la reunió

primera al peu d'un diedre. (Llarg de corda 30 metres, Dificultat III IV, V, material: 2 pitons).

2on. llarg de corda: Sortir verticalment pel diedre en el qual hem fet la reunió. Dificultat variable de V i V superior. Seguir-lo fins a sota d'uns desploms i obliuar aquí obertament a la dreta per entrar a la reunió. Flanqueig de set metres de V. (Llarg de corda 35 metres, Dificultat V, i V superior, Material: 2 pitons).

3er. llarg de corda: Aquesta reunió es troba situada en un petit balconet. Sortir flanquejant envers la dreta i amb un pas molt aeri guanyar el fil d'una aresta que es perfila. Realitzar verticalment dos metres en lliure i continuar en artificial durant 8 ó 10 metres. Després tornar a entrar en escalada lliure de IV durant 5 metres, per tornar a reemprendre l'escalada artificial superant un desplom de 8 ó 10 metres més. Al final d'aquest ens resten 10 metres d'es-



calada lliure de sisè grau fins a la reunió. Per arribar-hi podem seguir dos camins: seguir el diedre on ens trobem situats o flanquejar dos metres i arribar a la reunió superant unes plaques llises molt verticals. (Llarg de corda 40 metres, Dificultat V i VI, Material 10 ferros i tres tacs de fusta).

4rt. llarg de corda: Començar el principi de la tirada superant una sèrie de plaques llises fins al peu d'un diedre recobert de terra i herbes, cosa que dificulta més l'ascensió degut a l'instabilitat de les mateixes. Clavant algun ferro d'assegurança i cent curts flanqueigs a la dreta anar superant el diedre. Arribats al final de les possibilitats d'escalada lliure, fer uns metres d'artificial per entrar tot seguit per una curta xemeneia de V superior que porta a la reunió. (Llarg de corda 40 metres, Dificultat V superior i VI, Material 5 pitons i un ferro tipus "U").

5è. llarg de corda: Seguir un diedre característic i de fàcil ascensió IV. A cosa de vint metres de la reunió, pas delicat de sisè grau, pot col·locar-s'hi, si es vol, un estrep rebaixant així la dificultat. Ascendir uns metres més i obliquant a l'esquerra per damunt d'unes lloses desenganxades de la paret, entrar en la reu-

FINAL DE LES DIFICULTATS. SIS LLARGS DE CORDA MÉS FINS AL CIM, D'ESCASSA VERTICALITAT I DIFICULTAT VARIABLE ENTRE III I IV GRAU



nió. (Llarg de corda, 35 metres, Dificultat V, Material 2 pitons).

6è. llarg de corda: Sortir flanquejant per l'esquerra a trobar una insinuant xemeneia que ens donarà pas per aquest lloc que dóna la impressió d'impossible pels seus desploms. Lliure fàcil de IV, però bastant descompost. Instalar la reunió al final del que ens doni la corda. (Llarg de corda 40 metres, Dificultat IV, Material, res).

A partir d'aquí ens separen del cim sis llargs de corda més, però d'escassa dificultat. Es el mateix camí que segueixen les

vies "Pany", "Gran Diedre", etcètera.

Material aconsellable que cal portar en les actuals condicions:

- 2 Cordes de quaranta metres.
- 3 Estreps.
- 10 Pitons de tamany variat. Es aconsellable dur algun pitó extraplà i els altres de tamany gran.
- 2 Ferros tipo "U", i algun tac de fusta tamany mitjà.
- 25 Mosquetons.

L'horari per a una cordada de dos escaladors és de 5 a 6 hores d'escalada efectiva.

Angel CASANOVAS

Triomf del Centre en la XXXI Marxa Excursionista de Regularitat de Catalunya

El dia 7 de maig tingué lloc la XXXI Marxa Excursionista de Regularitat de Catalunya, organitzada per la Secció Excursionista del C.N. Reus "Ploms" i sota el patrocini de la Federació Catalana de Muntanyisme.

El número total de participants va ésser de 480 equips, dels que 13 representaven al nostre Centre, obtenint un gran triomf amb el 1er. lloc individual per primera vegada en la història d'aquesta tradicional prova excursionista. A la classificació per entitats el Centre quedà classificat al 3er. lloc.

Magnífic itinerari de la regió muntanyosa de la província de Tarragona, poc recorreguda dels terrassencs i que poseeix zones i itineraris excursionistes dignes d'ésser coneguts.

Amb sortida de La Riba, simpàtica i polida vila de l'Alt Camp, assentada a l'entreforc dels rius Francolí i Brugent, a 253 m. d'altitud, s'ascendeix fins a La Mola d'Estats, a 1.135 m., cota màxima de la Marxa i magnífic mirador de bona part de la província de

Tarragona. Descens a uns refugis forestals del Bosc de Poblet amb neutralització per a dinar. Nova ascensió a un coll situat als 1.028 m. i descens continuat fins a l'arribada al Balneari de La Capella, entre el Monestir de Poblet i l'Espluga de Francolí, a 400 m. d'alçada.

Tècnicament va resultar una marxa duríssima amb un itinerari excessivament llarg i considerables desnivells fora de tota precedència en les Marxes a la nostra regió el que va obligar als organitzadors a fixar unes mitjanes de velocitat rapidíssimes i a més emprar certes picardies (les sortides de la majoria de Controls a 150, 200 ó 250 metres més enllà del lloc d'arribada o l'acabament de la Cursa a la zona dels Hotels a més de 2 quilòmetres de Poblet, quan hauria tingut molt més digne colofó al bell Centre de la Plaça del Monestir) per escurçar —aparentment— de 4 ó 5 quilòmetres la veritable llargada de la cursa. Considerem imperdonable i de mal gust que al Control de La Mola d'Estats, cim culminant de la regió, se'ns donés una neutralització de ¡¡10 minuts!! i la sortida a més de 200 metres, separats per un mal pas de roques amb cordes fixes i un embús de participants. Segurament que, com nosaltres, més del 90 per cent dels participants era la primera vegada que hi pujàvem i no poguérem donar una mala llambregada al paisatge que ens envoltava. Probablement els organitzadors tenien previst un itinerari a realitzar amb dues jornades i per alguna circumstància no els va ésser possible portar-ho a terme i ho van resoldre sobre el paper.

Els equips del nostre Centre es classificaren en els següents llocs:

1	Maties Massip - Antoni Garriga	110	punts
16	Francesc Font - Jaume Font	186	"
35	Jaume Fulladosa - Joan Estella	212	"
38	Joan Batlle - Enric Prat	216	"
65	Joan Guitart - Lluís Amat	244	"
99	Jacint Gracia - Miquel A. Garcia	270	"
103	Joan Benet - Miquel Guilera	272	"
165	Ferran Lozano - Andreu Olivé	304	"
209	Antoni Font - Francesc Ordeix	336	"
332	Evarist Casas - Ramon Batalla	442	"
341	Jaume Busqueta - Jordi Alagarda	462	"
345	M. ^a Teresa Alavedra - Maria Llongueras	468	"

Secció d'Esquí**ESQUÍ D'ESTIU**

Enguany, la temporada de l'esport blanc ha estat estranya; començà molt aviat, després la neu va anar a menys i cap a la fi de l'hivern tornà a caure nova neu, o sia, que podem dir que durant la temporada 1966-67 vàrem començar a calçar les "fustes" per l'octubre del 1966 i ens les hem descalçat el dia 2 de juliol del 1967. Qui digui que estem en un país pobre de neu està ben equivocat.

En Delfí Feiner i el que signa, aprofitant dos dies i mig (30 de juny i 1 i 2 de juliol) ens disposàrem a assolir una vegada més l'Aneto. Teníem referències de que una setmana abans, un altre grup de companys nostres hi havien anat, fruit-ne de valent, doncs varen trobar unes condicions atmosfèriques molt adequades i neu en un estat immillorable, ja que encara no havia fet pas massa calor i la setmana precedent encara hi havia nevat.

Nosaltres vàiem que el temps, en principi, no era tal com desitjàvem, ja feia molta calor i podien presentar-se tempestes, però vàrem intentar-ho.

Vàrem començar l'ascensió la nit del diumenge dia 1 al dia 2, a les 3 del matí, en mig d'una llampegadera en tot l'horitzó, que només ens feia pensar que abans d'arribar al "portilló" hauríem de retornar cap a la Renclusa, però a mesura que va anar sortint la lluna i aixecar-se el dia, van anar acabant-se els "focs d'artifici" que vàiem darrera les muntanyes, i arribats al portilló inferior vàiem l'Aneto ben net i esbargit, i una sortida de sol rogent, impressionant, imponent...

Animats iniciem el flanqueig de la llarga gelera. A Coll de Corones esmorzem i finalment assolim l'últim contrafort del cim (3.404 metres) on la creu d'alumini que el presideix es troba caiguda a terra, degut a una forta tempesta d'aquest hivern, que va trencar el vents de groixut cable i el propi peu en la seva base. Sorrosament, membres del C.E.C. es preocupen de fer els treballs de restauració i ens consta que aviat tornarà la creu a ésser posada en la seva posició correcta. El nostre elogi sincer vers aquests muntanyencs que senten i participen d'aquesta tasca; cal oferir-ls-hi l'ajuda que necessitin.

Sense entretenir-nos massa, iniciem la davallada amb els es-

quís calçats a la sortida del pas anomenat de Mahoma, gaudint d'una "neu primavera" un xic escalfada pel sol de les 10 del matí. Amb els esquís feiem el que hom veritablement volia, era llisa, ben "posada", era com no esperàvem poguer trobar. Qui coneix l'esquí de muntanya ja sabrà com se sentia el nostre esperit mentre davallàvem sentint la frescor de l'aire dels tres mil, car el sol ja picava de debò. Altra vegada el Portilló, breu repòs i tot seguit enfilem les pales que ens condueixen fins el mateix portal del refugi. Un nuvolet que tapa uns moments el sol dóna relleu a les traces dibuixades pels nostres esquís en el descens, i ens omple de goig la seva contemplació, ens cau la bava...

El que hem dit fins ara, és com un bon verenar que va embolicat en un paper, per tal d'endur-se'l al col·legi, a l'oficina, etc. El nostre paper d'embolicar és el viatge... que no us l'explicarem perquè seria llarg i aburrit, solament us direm que ens varen haver de remolcar el cotxe dues vegades, amb la consegüent pèrdua de temps, cosa que fa aconsellable agafar com a mínim 3 dies enters per anar a l'Aneto, encara que si tot va bé amb dos dies i mig sobre temps.

Resumint:

Fer l'ascensió a l'Aneto amb esquís el mes de juliol, no és ni inèdit ni desaconsellable, i podem dir que fins ara és el millor comiat de temporada que nosaltres recordem i ho diem per quedar-ne constància i perquè ho pugui aprofitar tothom qui senti el crit d'aquest esport tant noble i pur com és l'esquí de muntanya.

JAUME ROURA

Temporada d'Esquí 1967-68

Per als aficionats a l'esport blanc, la Fundació Euro-Esporting brinda l'oportunitat d'una estada en l'estació d'esquí de Schruns, en els Alps austríacs a uns 30 qms. de Davos.

La data del viatge, està en principi programada en sortida de Barcelona en autocar el pròxim dia 7 de gener del 1968, per estar de tornada el dia 20 del mateix mes. Es calculen entre anada i tornada 4 dies de viatge i 11 dies d'estada en Schruns per a la pràctica de l'esquí.

Pressupost: Els 14 dies que comprèn l'excursió completa, inclòs esmorzar, sopar, habitació i viatge 4.600 ptes.

De forma opcional s'han d'afegir a aquest preu els conceptes abonament telesquí, professor d'esquí, excursions i menjar del migdia. Per a més detalls, a Secretaria.

Secció de Fotografia**Les meravelles del color****I**

Malgrat no ésser racionals, no ens hauria de sorprendre que en mostrar fotografies en color i en blanc i negre, a un gat i un gos, aquests no hi apreciessin diferències de color. Els seus ulls no veuen els colors. Per a un jurat, davant una col·lecció de fotografies en color, el més entès (ademés de l'home) és el mono, àdhuc el surell o bé el canari. Dins del regne animal, els únics mamífers que poden apreciar el color són els homes i els simis. Aquells que no són mamífers, com ocells, insectes, rèptils o peixos, veuen el color, però dins d'uns camps limitats, i això aparentment, com part de la seva capacitat natural de supervivència.

El perquè dels homes o ocells poden veure el color mentre els gossos, vaques o tigras no poden, és únicament una petita part de la misteriosa meravella que ha envoltat al color des dels principis de la història. Fa pocs segles que la ciència ha començat a descobrir què i com és el color. I just fa pocs anys que

també la ciència ha començat a utilitzar-lo per a tasques quasi increïbles.

Avui, per estrany que ens sembli, un raig de llum blava pot arribar a foradar una nau de guerra. Un raig de llum vermella viva pot posar-nos en contacte amb un satèl·lit en l'espai. Una cadena de raigs color taronja pot transportar-nos les millors imatges de TV, àdhuc milions de conferències telefòniques entremig de persones, màquines i computadores. Altres raigs de colors diferents fan treballs fantàstics, que van des de la cirurgia del cervell fins la soldadura.

Aquests poderosos raigs de llum colorejada, no són pas màgies o bé de "ciència-ficció", sinó que són meravelles de treball dins del món científic, que s'anomenen LASERS, una altra de les meravelles sense fi del color, que han fascinat, confós i influenciat generalment a l'home al llarg dels anys.

El color ha estat el talismà de l'home, fins molt més enllà

del qui ningú no sap. L'home prehistòric es decorava el cap amb vermell per aconseguir vida eterna. Egipcis y babilònics portaven colors característics per a guanyar el favor dels déus, per a les bones collites, salut i negocis. El turbà negre que els hindús col·loquen al cap de la seva canalla és per allunyar els esperits dels dimonis. Els xinesos antics utilitzaven vermell i groc per a caçar dimonis. Els minerals i pedres precioses han tingut diferents símbols, com l'àmbar que té una llegendària i vella història contra aquells esperits que pertorben la nostra pau; el rubí és per a donar-nos salut... el jade, riquesa material i l'esmeralda, intel·ligència...

Per molt que estudiem el color, mai no arribarem a esgotar les seves característiques de bellesa. Avui, les "rosses" tenen més atractiu que totes les demés. Heus ací el perquè milions de dones canvien sovint el color dels seus cabells per aquell que espanta el dimoni de la viduïtat tot atraient l'esguard del sexe oposat... Les pedres precioses són encara avui tan populars com ho eren els colors del zodíac per a les civilitzacions antigues. Els gats negres encara signifiquen mala sort; una ploma blanca és la marca del covard, el pulgar verd garantitza el bon

jardí. I molts mariners reciten sovint:

"Cel rogent al matí,
perill pel marí.
Cel rogent a la nit,
és dels mariners delit".

Es fins fa poc temps que no s'ha conegut quelcom més del color, ja que abans hom el considerava com una meravella de la natura o dels déus. El groc i daurat eren una manifestació sagrada del sol. Els egipcis adoraven RA, el seu déu del sol, i els grecs tenien Apol·lo. El groc era el color Brahma Hindú, al igual que Buda. I per a la majoria de religions orientals el groc era i encara és, color sagrat. Per algunes civilitzacions els colors s'utilitzaven tradicionalment per a marcar els punts cardinals de la brúixola, i en altres per a simbolitzar els elements com la terra, l'aire, el foc i l'aigua. Aquest és, més o menys, l'ordre que tenien els grecs, fins que Aristòtil, 400 anys abans de Crist, va endinsar-se més en la matèria, fent la memorable DE COLORIBUS, en la que exposava que cada color és barreja de blanc i negre. Aquesta tesi no va ésser rebutjada fins quasi 2.000 anys després quan Descartes va dir que, en realitat el color no resultava del blanc i negre, sinó de diferents tipus

de matèria. Poc temps després, en l'any 1666 un jove científic ple de coratge, anomenat Isaac Newton, va fer la primera introducció moderna en el reialme del color. Ell va descobrir que es podien aconseguir tots els colors fent passar la llum solar per un prisma dispersant, i ho demostrà tornant a fer passar tota la banda de colors que eixien del prisma, per un altre prisma, amb la qual cosa tornà a reproduir la llum del sol. Això, que sembla un experiment de laboratori, ens és fàcil d'observar-ho quan la llum del sol es converteix en arc de Sant Martí per mitjà de les gotes d'aigua que fan el paper del prisma de Newton.

En quant a la teoria corpuscular del color, cal dir també que Newton en va ésser promotor, ja que creia que cada color està compost de partícules de diferent tamany. Més tard, aquesta teoria va ésser eliminada per les de les ondes dels científics com Huygens, Hook i Young. Cada un d'ells, per diferents camins, creia que eren les ondes i no les partícules, les que feien el color.

Per a simplificar, podem dir, que les teories d'Einstein han conjuntat les teories de les ondes i de les partícules, com a part fonamental de la teoria

electromagnètica de la llum i de l'energia, que ha revolucionat els coneixements que l'home tenia de l'univers i ha creat les meravelles de l'espai modern i de l'energia atòmica.

La llum visible i el color són avui coneguts com a petita part de la totalitat de l'espectre electromagnètic de les ondes, que va des de les ondes llargues de la ràdio fins les curtes dels raigs còsmics i d'altres.

Baix la teoria electromagnètica, el color es determina per la freqüència (llargada d'onda) de les ondes enviades. Aquestes ondes mostren com un petitíssim veïnat de partícules, anomenat "quanta" o nucli d'energia. Aquest aspecte de la teoria d'Einstein també porta a la seva llei fotoelèctrica, sense la que no hauríem tingut la gran varietat de meravelles electròniques, com la TV, llums de control remot per a fotografies amb flash, o portes d'obertura automàtica en les botigues.

Els criteris bàsics sobre el color són ben recents. En 1730 el gravador alemany J. C. Le Blon profunditzant sobre l'espectre de Newton, arribà a la conclusió que el vermell, groc i blau són els colors primaris en quant a pigmentació es fa referència.

Aquest descobriment elemental li féu perdre i guanyar for-

tuna en el que seria el primer negoci de litografia en color, al mateix temps que va col·locar la primera pedra de la impressió moderna a tot color que tots avui tant en gaudim.

Tot escolar coneix avui, el descobriment de Le Blon, que diu que en pintura els colors primaris o pigments són el vermell, groc i blau. Qualsevol combinació de dos d'aquests colors, donen el complementari del tercer. Tots tres junts donen negre. Amb els pigments els colors s'anomenen substractius perquè cada un absorbeix, o resta la llargada d'onda dels altres.

També sabem que amb la llum els colors primaris són el vermell, verd i blau, i actuen igual que els pigments per a formar els colors complementaris. Tots tres junts donen blanc, tal com dona l'espectre de Newton. Amb la llum, els primaris s'anomenen additius perquè treballen en combinació, i no per absorció.

Dins la fotografia en color, els sistemes també s'anomenen additius o substractius i això depèn si l'emulsió treballa afegint o absorbint els colors. Pel·lícules com l'Anscochrome, Kodachrome, Agfacolor o Polacolor són sistemes substractius i el Dufraycolor és additiu.

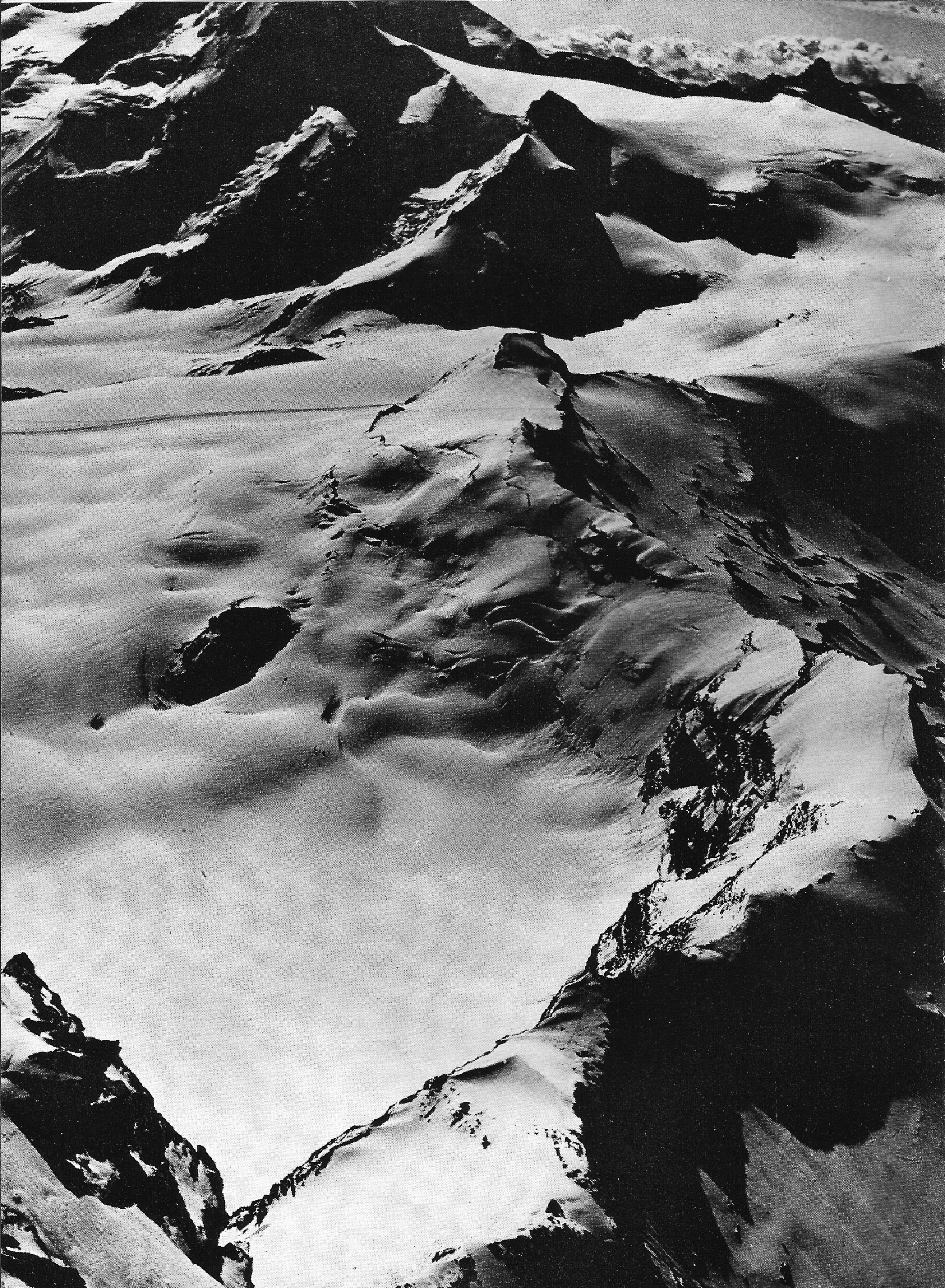
Dins la vida real és difícil de veure els primaris ben purs, ja

que la majoria són barreges de llargades d'onda. Avui els LASERS (Light Amplification by Stimulated Emission of Radiation) que la ciència ha creat, produeixen els colors més purs que s'han aconseguit, ja que cada laser està compost d'una onda d'una sola freqüència, quasi. També s'ha arribat a fer un laser "variable" que fa 60 colors nous, enclouent blancs, verds, violetes, vermells i grocs, posant així per primera vegada en mans de la ciència un extraordinari arc de Sant Martí electrònic.

Aquestes noves meravelles tècniques del color prenen més importància quan hom pensa que fins fa un centenar d'anys havíem de posar mà a la naturalesa per a fer els colors. Fins aleshores els pigments i els tints s'extreien de fruites, arrels, vegetals, minerals i productes animals. Però heus ací que les coses canviaren en 1858 quan un altre anglès, científic també, en William Henry Perkins, va obtenir el primer tint artificial, El "malva" de Perkins s'extreia del quitrà mineral i va ésser el primer del tipus d'anilina i que fins els nostres dies ha servit de base per a molts d'altres colors obtinguts artificialment.

VIRGILI VERA

(Continuarà)



XXXII SALO DE FOTOGRAFIA, XI DE MUNTANYA, III EDICIO NACIONAL

Duarnt la passada Festa Major, es celebrà el tradicional Saló, amb nombrosa concurrència de participants. Seguint la tendència apuntada en els anteriors Salons, la participació en temes¹ de Muntanya va ésser molt escassa, essent la qualitat de les obres aportades i admeses, bona.

El Jurat va concedir els premis previstos, en la següent forma:

1er. Premi a Sr. Pere Martínez Carrión, de Barcelona

2on. Premi a Sra. Rosa Szucs de Truñó, de Barcelona

3er. Premi a Sr. Florenci Vilaseca, de Terrassa

4art. Premi a Sr. Francesc Olives Garrigó, de Sta. Coloma de Gramanet.

Trofeu Altimira a Sr. Joan Casamada, de Terrassa

Trofeu Lucarda a Sr. P. López Alió, de Barcelona

Trofeu Fotos Bros a Sr. Rafel González Lorente, de Barcelona

Trofeu Foto Films a Sr. Albert Hernando Jordá, de Barcelona

Trofeu Foto Rodri a Sr. Josep Calvera Velasco, de Terrassa

Premi especial de Muntanya, Trofeu Fotos Francino, a Sr. Manuel Planchat Villacampa, de Terrassa.

Excursions realitzades

ALPS

— Des de l'Agulla de Midi, travessia Midi-Plan per Rognon du Plan i Agulla de Plan. Descens pel Gelé du Requin.

Mont Blanc, pel Dome du Gouter i Refugi Vallot.

Agulla de la "M" per l'aresta NNE via Kristoffovitch-Schatz, per la cordada J. Piera-F. Bellots.

— Ascensions als Alps Italians, en els Grups de Monte Disgrazia, Ortler i Dolomites.

-- Punta Kennedy, Monte de la Disgrazia, per Aresta Nord, Via Corti-Bonacossa, ó "Corda Molla" des del refugi Porro, Bivacco Taveggia, glaciers Ventina i Cassandra.

Punta Tabaretta al Ortler i refugi Payer.

Cima Grande de Lavaredo, del refugi Auronzo, per Jaume Fabrés Amorós i Sra.

- Tofana di Rozes, des del refugi Bibona i Cantore, per Jaume Fabrés Amorós i Sra., Carles Ballbé, Josep M.^a Arias i Ll. Puntis i Sra.

PIRINEU

- Aneto i glacier Maladeta Central, amb esquís, el 23-24 i 25 juny, per J. Fabrés i Sra., M. Planchat i J. Aced.
- Circ de Jucla, Pic Rullo i Circ Pessons i Pic Pessons (Andorra), per J. Fabrés i Sra., J. Fusté, J. Serra, E. i M. Dalmases.
- Petit Pic i Midi d'Ossau, per Aresta S. O., des del Coll Peyreget. Travessa Petit Pic-Gran Pic, per la Fourche i paret Nord, per J. Fabrés, J. Fusté, J. Serra i J. Jover.
- Gran Vignemale, per l'Aresta de Gaube, glacier Ossoue, refugi Baysellance i refugi Oulettes, per J. Fusté, J. Fabrés i J. Jover.
- Petit Vignemale, agulla del Glacier, per l'aresta Nord-Est i Punta Josenca per l'aresta, tot el mateix dia, per Manuel Pérez i Francesc Burgos.
- Petit Vignemale "Punta Josenca", per Nando, Paco i Joan.
- Pique Longe "Cara Nord", per Joan Gómez i Jaume Galofre. Petit Vignemale, aresta Nord-Oest, per Manuel Pérez-Jaume Galofre i Joan Gómez-Lluís Ambrós.
- Els Sèracs del Petit Vignemale, 1.^a local, per Francesc Martínez i Alfred Martínez.
- Pique Longe, cara Nord, per Vicens Pirla i Francesc Martínez.
- Pique Longe, pel Couloir de Gaube, per J. Gómez i F. Martínez.
- Pique Longe, per cara Nord, vivac solitari per Francesc Burgos.
- Tozal del Mallo, via directíssima Franco-Espanyola, 1.^a local, per J. Gómez i Francesc Martínez.
- Mont Perdut, per refugi Goritz, per E. Soriguera i Sra.
- Travessia Panticosa, Vignemale, Gavarnie Serradets, Goritz i Vall d'Ordesa per Paco, Benet i Joan.
- Travessia de Benasque a la Renclusa i ascensió al pic d'Aneto i descens pel Coll de Toro i les Bordes, per Tumera, Pep, Simon i Valentí.
- Encantat Petit, per la via Bomen, per Francesc Ullés i Jaume Galofre.

PICS D'EUROPA (Massís Central)

- Travessia des del Port d'Oliva fins Puente Poncebos, pel refugi de Cabaña Verónica, vega del Uriello i Bulnes, amb ascensió al Naranjo de Bulnes, per la via Schultz, 1.^a local, per Angel Casanovas i Genís Roca, el dia 21 de juliol.

XXVI CAMPAMENT INTERNACIONAL D'ALTA MUNTANYA (Illes Canàries)

- Pic Teide - Tenerife, 13 de juliol.
- Pic de les Neus - La Palma, 16 juliol.
- El Escuchadero, (1.^a absoluta) via GAME - La Palma, 17 juliol.
- Zoque Nublo (Via dels alemanys) Gran Canària, 25 juliol, per F. Ramos, ENAM Canària, A. Blanc, GAME, i J. Serrat, GAME, CET.

VARIS

- Travessia al Montseny, amb ascensions al Turó de l'Home, Les Agudes, Matagalls, per F. Llongueras, Srtes. M. Llongueras i germanes Alavedra, els dies 18-21 de juliol.
- Excursió visita a Tarragona: Murallles íbero-romanes, Amfiteatre, Museu Arqueològic i Catedral.
Excursions a l'Arc de Barà, Torra dels Escipions i Aqüeducte.
Excursió a Constantí (Tarragona): Mausoleu de Centcelles.
Excursió al Monestir de Santa Maria de Poblet, per Francesc Palet, família i amics, els dies 17 al 29 de juliol.
- Acampada a la Pobla de Lillet, els dies 13-14-15 i 16 d'agost, per Joan Estella i amics.
- Travessia de Castellar de N'Hug, Puig Llançada, Padró dels 4 Batlles, Greixa, Bagà i Guardiola, el dia 15 d'agost, per Joan Estella i Jaume Fulladosa.

ESPELEOLOGIA

- Avenc de la Carbonera, els dies 3 i 4 de juny, per Jaume Morera, Joan Camí i Jordi Mangot.
- Avençs de Sant Jaume, Tortosi, Llest i del Cavall, per Jaume Morera, Juan Camí i Jordi Mangot.

- Avenc del Castellsapera, el dia 23 de juny, per M. Sánchez, R. Aranda, F. Rius, J. Prunés, M. Centelles, J. Batlle, E. Prat i A. Font.
- Avençs El Bruch, Asencio, Llamp i Passant "ORDAL", els dies 23-24 i 25 de juny, per Jaume Morera, Joan Camí i Jordi Mangot.
- Avenc del Club, el dia 29 de juny, per Ferran Flores i J. Terray.
- Avenc Lliure, el dia 29 de juny, per Ferran Flores, Jordi Mangot y J. Terray (1.^a absoluta).
- Cova dels Mosquits, el dia 29 de juny, per Ferran Flores, Jordi Mangot i J. Terray (1.^a absoluta).
- Cova Cort Fosca i Cova Morta, el dia 29 de juliol, per Guillelm Mangot, Jordi Mangot i amics.
- Cova del Toll "Moya", els dies 5 i 6 d'agost per Joan Camí, Jaume Morera i Jordi Mangot.
- Cova Morta i Cova Teixoneras, els dies 5 i 6 d'agost, per Jaume Morera, Joan Camí i Jordi Mangot.
- Cova Simanya, Simanya nova, Simanya petita, Avenc del Daví, Cova de les Bruixes i cova del Manel i avenc del Terròs per¹ Joan Camí, Josep Gràcia, Jordi Mangot i amics.
- Cova Freda, Cova Salitre, Cova Mentirosas de Monistrol i 1.^a absoluta a l'avenc Després (13 m.), els dies 19 i 20 d'agost, per Jordi Mangot, Joan Camí, Jaume Morera i amics.
- Avençs La Falconera, La Brega, El Tortosí, Sant Jaume i 2.^a absoluta i 1.^a local a l'avenc Mallorca, els dies 26 i 27 d'agost, per Jordi Mangot, Joan Camí, Jaume Morera i amics.
- Cova Perduda, el dia 23 de juny, per Jordi Mangot.
- Avenc del Llest, el dia 10 de setembre (any 1898), per Enric Prat, J. Batlle, A. Font, J. Prunés, F. Rius, R. Aranda, M. Centelles, M. Sánchez, F. Ordeix, J. Gil, P. Blanch, A. Ruiz, X. Avilés i amics i amigues.
- Coves d'Altimira (Vacances), per J. Batlle i Enric Prat.

ESCALADA

Montserrat

- El Frare via Anglada Cerdá 1.^a local, el 21 de maig, per A. Casanovas i F. Ballots.
- El Centinella per l'Aresta del Bruch, el dia 11 de juny, per M. Pérez, F. Burgos i J. Galofre.
- El Frare via Anglada-Cerdá, per M. García i J. Galofre, el dia 29 de juny.
- La Trompa de l'Elefant via Gede 1.^a local, el dia 2 de juliol, per Troya, Maño, Che i Ambrós.
- La Momia via GEDE, el dia 3 de juliol 5.^a absoluta i 2.^a local, per Troya, Maño, Che i Ambrós.
- La Trompa de l'Elefant via Gede 1.^a local, el dia 2 de juliol, per Joan i Valentí.
- El Dit d'Agulles via Aresta Bruchs, el dia 6 d'agost, per Maño, M. Pérez i Troya.
- La Momia via GAM 1.^a local, el dia 13 d'agost, per Maño i Troya.
- La Prenyada per l'Aresta Cerdà II (1.^a local), el dia 29 d'agost, per Troya i A. Casanovas.
- Cavall Bernat via Puigmal, el dia 27 d'agost, per Guitart i Troya i Munill i Maño.
- Magdalena Sp. via Pirenaica 1.^a local, el dia 10 de setembre, per Maño, Pérez, F. Martínez i Toya.
- La Cadireta d'Agulles, el dia 10 de setembre via GAM, per J. Guitart i L. Ambrós.
- Cavall Bernat via Anglada-Guillemon 1.^a local 4.^a absoluta, el dia 17 de setembre per Maño i Troya.
- Panxa del Bisbe via normal, el dia 17 de setembre, per Albert i Albert.

Sant Llorenç

- Morral del Llop 2.^a absoluta via Maña, el dia 2 d'abril, per Joan i Valentí.
- Roca de L'Esquirol, el dia 11 de juny per la via Montserrat, per Puig i Valentí.

- Cova del Drac, el dia 18 de juny, per M. Planchat, J. Solé, A. Fernández i J. Galofre.
- Salt dels Caballs, el dia 20 d'agost, per Albert i Albert.
- Cavall Bernat, el dia 20 d'agost, per A. Grau, A. Argemí i S. Estrada.
- Cap de Faraó, el dia 27 d'agost, per Albert i Valentí.
- Agulla de la Pola, el 27 d'agost, per A. Grau, J. García i amic.
- El Bec via GESAM, per J. Piera i F. Bellots.
- Cova del Drac via GAM 2.^a absoluta i 1.^a local, per F. Burgos i J. Piera, el dia 3 de setembre.

ESCALADA

Núria (Regió de l'Estanyet)

- La Banya Gran del Pic del Boc via directíssima GEDE 1.^a local, el 1 de maig, per A. Casanovas, F. Bellots, Troya i Maño.
- Paret Bèstia, de Figaró, el 25 de juny, per Albert i J. Centelles.

Pedraforca

- Via Anglada Robbins, 1.^a local, el dia 25 de juny, per Troya i Maño i F. Burgos i J. Piera.
- El Calderer via Cerdà-Prokosqui, 1.^a local, el 9 de juliol, per A. Casanovas i Genís Roca.

Sots del Bac

- La Germana Gran i Petita i La Roca Planas per la via normal i per la xemeneia, el dia 10 de setembre, per Somin i Valentí.

Regió Amitges

- Via Lamarca Puig Auqué 1.^a local, el dia 15 d'agost, per Paco, Vicens i Joan.

DECORACIÓ

ELLSA, S. A.

Carretera Martorell, 58

Telèfon 2981488

VIRGILI VERA

Laboratori Fotogràfic

Treballs d'Artesania

Vallparadís, 115

Telèfon 297 41 52

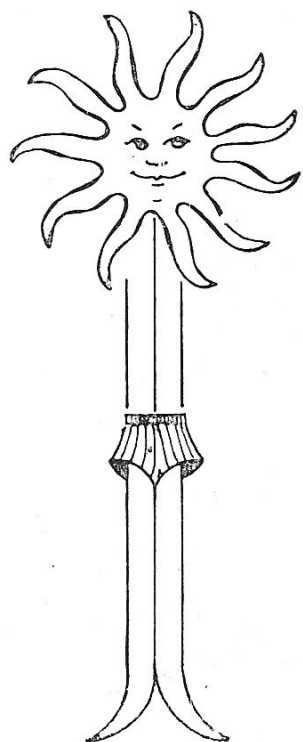
deportes **aneto**

Major, 36 - Telèfon 297 30 47

es complau en oferir a la seva distingida clientela les seves seccions d'esports:

**FUTBOL - PATINATGE - PING-PONG - HOCKEY - TENIS
BASQUETBOL - ALPINISME - ESQUI - BOXA - FRONTÓ
ARMERIA, etc., etc.**

En el nostre comerç trobarà un extens assortiment de material nacional i estranger a preus popularíssims amb garantia de qualitat



deportes alpinos

li ofereixen
el millor assortiment en

TENDES CAMPING
SACS DORMIR
MATALASSOS NEUMÀTICS
etc., etc.

RUTLLA, 31

TELÈF. 297 40 69

F O T O S

francino

Plaça Espanya, 13
Telèfon 297 28 33
T E R R A S S A